

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Начальник Департаменту кадрової політики, аграрної освіти та науки

М.Ф. Бойко,

ректор **Д.І. Мазоренко,**
перший проректор **Л.М. Тищенко**
Харківський ДТУСГ

Україна, проголосивши свій стратегічний курс інтеграції у Європейське співтовариство, має адаптуватися до нього не тільки в економічній, а й гуманітарній сферах. У Лісабонській конвенції (1997 р.) і Болонській декларації (1999 р.) наголошується на першочерговому значенні освіти та освітнього співробітництва для розвитку і зміцнення стабільних, мирних і демократичних суспільств, підкреслюється на необхідності створення європейського простору в сфері вищої освіти, сприяння мобільності та працевлаштуванню громадян, а також розвитку континенту в цілому.

Практична підготовка завжди була однією з найважливіших у професійному становленні фахівця, визначала вміння застосувати теоретичні знання і, врешті-решт, суттєво впливала на його долю як спеціаліста на виробництві. Саме цей аспект підготовки фахівців в Україні у недалекому минулому був одним із найвагоміших у їх становленні на виробництві не тільки на Батьківщині, а й далеко за її межами.

Проте криза в економіці країни, суттєве недофінансування навчальних закладів призвели до старіння навчально-матеріальної бази. З іншого боку ми послабили зв'язки з роботодавцями, суттєво зменшилися замовлення на виконання договірної наукової тематики, втратили їх допомогу в оснащенні ВНЗ обладнанням, приладами, технікою, як результат – випускник не може швидко адаптуватися на виробництві, отже оцінка якості підготовки фахівців роботодавцями стає все більш негативною. На жаль, практична підготовка не знайшла свого належного відображення і в нормативно-правових актах розвитку вищої освіти в Україні.

Але уявімо собі, що рівень такої підготовки у наших аграрних ВНЗ не відповідає європейським стандартам і, зокрема, молодий ветлікар – випускник українського факультету ветмедцини не пройшов належної практики з хірургії чи інших

дисциплін. Про який європейський простір мобільності та працевлаштування громадян можна говорити?

Провідні країни світу також відчують дефіцит коштів на оснащення своїх ВНЗ сучасною технікою, комп'ютерами і програмами до них, обладнанням тощо. З цих причин там пішли шляхом створення відокремлених навчально-практичних центрів (НПЦ), концентрації коштів на їх оснащення і організацію в них практики студентів за договорами з навчальними закладами і відповідним графіком. Подібне знайшло своє відображення в аграрному секторі України. Зараз на базі провідних технікумів і коледжів створено і діють за вищезгаданою схемою 10 НПЦ.

Отже практична підготовка є складовою, яка взаємопов'язана з іншими, не менш важливими (мал. 1). В основу її покладено відповідну компетенцію випускника і

реалізується вона за 6 основними, на наш погляд, складовими, що формують фахівця як особистість.

Саме таку схему запроваджено в навчальний процес у Харківському державному технічному університеті сільського господарства, куди покладено випереджаючу функцію освіти, але освіти не взагалі чи освіти заради освіти, а в центрі якої поставлена людина, якій потрібні знання для організації свого життя, життя своєї родини, суспільства, держави відповідно до законів природи, законів своєї держави, законів цивілізованих країн світу з пріоритетом загальнолюдських цінностей.

Викладач і студент – основні дійові особи освітнянського процесу. Ринкова економіка вимагає відійти від стереотипу планової системи, що держава забезпечить працевлаштування випускнику ВНЗ. Отже, зникає поняття "викладач має

Мал. 1 Концепція випереджаючої функції освіти ХДТУСГ

навчити студента". Навчити вчитися - це головне завдання, яке ставить перед собою система сучасної освіти. Сучасна динаміка зміни

який має сучасну організаційну структуру як автономний освітньо-науковий заклад III тисячоліття (мал. 2). Розгалужені взаємозв'язки між

освітньо-кваліфікаційних рівнів і забезпечувати успішне функціонування ступеневої підготовки.

Створення такої гнучкої організаційної структури було викликано реаліями сьогодення і необхідністю переносу все більшої частини видів практик на університетські дослідні поля, в навчальні лабораторії і кафедри виробничого навчання, фахові кафедри, технікуми, філії на виробництві. З 1996 р. в університеті створена і працює на дослідних полях, ланах Харківщини університетська машинно-технологічна станція, де не тільки проходять практику студенти-механіки на тракторах, комбайнах, автомобілях, а й додаються кошти до спецрахунку навчального закладу для забезпечення його життєдіяльності.

Щорічно понад 500 студентів проходять сільськогосподарську практику у фермерських господарствах Великобританії, Німеччини, Данії, Франції, Польщі, Чехії з метою запозичення досвіду сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур, отримуючи до цього практичні навички і заробляючи своєю працею кошти для майбутнього відкриття власного бізнесу, згідно з отриманим після закінчення університету сертифікатом підприємця у галузі АПК.

У лабораторіях, майстернях науково-дослідного технологічного інституту, в нещодавно відкритому інституті інноваційного менеджменту проходять практичну підготовку маїстри, аспіранти.

Підвищення ефективності практичної підготовки ми пов'язуємо з реалізацією низки організаційних, методологічних й інноваційних заходів (мал. 3). До цього ж вони всі

Мал. 2. Організація практичної підготовки фахівців

знань, змістовне наповнення тих чи інших сфер діяльності сягає 2-2,5 років, професії перестають бути актуальними чи взагалі зникають за 5-8 років. Кожен рік втрачається близько 25% актуальності того, чому студент навчився у ВНЗ. Може статися так, що за 5 років, коли він здобуває спеціальність, після випуску вона вже не потрібна.

Таким чином вміння особистості вчитися всьому самостійно і протягом всього життя із застосуванням теорії пізнання та відображення, від живого сприйняття до абстрактного мислення і від нього – до практики на більш високому рівні стає джерелом постійного кругообігу знань у цій запропонованій динамічній моделі, яка нагадує модель побудови атома. Гармонійно розвинута особистість крім інтелектуальної, моральної, естетичної і фізичної вихованостей повинна мати й трудову, у якій людина проявляється в системі спеціальних знань, умінь, навичок і звичок, потрібних для індивідуальної та суспільно-корисної праці, у працелюбності і працездатності, раціональному використанні часу і матеріальних цінностей.

На сьогодні ХДТУСГ – навчально-науково-виробничий комплекс,

основними підрозділами його самоорганізаційного навчально-практичного центру дозволяють своєчасно і заздалегідь реагувати на вимоги до практичної підготовки фахівців, підвищуючи до цього її ефективність, дієвість для всіх

- виконання державних стандартів
- ефективність баз практик
- цілеспрямованість методозробок
- перегляди програм

- інтегрований підхід
- мотивація студента
- прискорення адаптації
- випереджувальна функція
- науковість
- дорадча функція
- освітня інтеграція
- прогноз перспектив

Мал. 3. Заходи щодо покращання практичної підготовки

першочергові і своєчасні, наповнені великим змістом і значними обсягами робіт.

Приділяючи, як завжди багато уваги організації, що звичайно правильно і є стрижнем будь-якої підготовки, професорсько-викладацький склад університету все більше переносить центр своєї роботи на методологію практичної підготовки із застосуванням інноваційних заходів. Інтегрований і комплексний підхід до складових підготовки фахівця, підвищення мотивації і активізація участі студентів, прискорення його професійно-психологічної адаптації до вимог виробництва із застосуванням до цього ж наукових теорій, реалізація дорадчих функцій, міжнародна освітянська інтеграція і, на цій підставі, перспективні прогнози визначають концептуальні аспекти, які роблять сталим "трикутник" практичної підготовки фахівців (мал. 3).

На наш погляд це і є дієвим механізмом реалізації концептуальних засад підвищення ефективності практичної підготовки фахівців як відповідь на сучасні вимоги агропромислового виробництва до випускників вищих навчальних закладів Мінагрополітики, як практична реалізація галузевої програми "Кадри АПК-2004".

Професорсько-викладацький склад, студенти, магістри, аспіранти аграрних навчальних закладів спільно докладають зусиль у пошуках і реалізації нових і більш дієвих освітянських підходів до справи підвищення ефективності підготовки, в тому числі й практичної, усвідомлюючи велику місію відповідальності за цю справу, яка визначає сучасність та майбутність України.